MALTA

QORTI TA' L-APPELL

S.T.O. PRIM IMHALLEF
VINCENT DE GAETANO

ONOR. IMHALLEF
ANTON DEPASQUALE

ONOR. IMHALLEF
ALBERT J. MAGRI

Seduta tat-13 ta' Gunju, 2005

Appell Civili Numru. 1087/2002/1

Raymond Magro u uliedu C, R, A, S u S kollha ahwa Magro
v.

Rita Magro u Dr. Renzo Porsella Flores u l-P.L. Liliana Buhagiar b'digriet tat-12 ta' Marzu 2003 gew nominati kuraturi deputati sabiex jirrapprezentaw l-interessi tal-minuri J M, M M u M M, u d-Direttur tar-Registru Pubbliku

Il-Qorti;

Preliminari

Dan huwa appell minn sentenza tal-Qorti Civili (Sezzjoni tal-Familja) tat-30 ta' Gunju 2004 li biha gie dikjarat li l-minuri J M, M M u M M ma kienux l-ulied naturali tar-ragel ta' ommhom, cioe` ta' l-attur appellat Raymond Magro. Dik il-Qorti ordnat ukoll li jsiru d-debiti korrezzjonijiet fl-att tat-twelid rispettiv ta' kull wiehed mill-imsemmija minuri.

Il-fatti huma, brevement, is-segwenti:

1. L-attur Raymond Magro u l-konvenuta Rita Magro izzewwgu fl-14 ta' Mejju 1977;
2. Huma kellhom hames ulied, cioe` l-atturi C, R, A, S u S ahwa Magro.
3. Il-konjugi Magro isseparaw *de facto* minn ma' xulxin fl-1989 u sussegwentement isseparaw legalment permezz ta' att pubbliku datat 20 ta' Awissu 1996 (kopja ta' dan l-att pubbliku qatt ma giet ezebita fil-process).
4. Apparti il-hames ulied imsemmijin qabel, il-konvenuta Rita Magro kellha tlett ulied ohra, u cioe` J, M u M imwielda fl-24 ta' April 1991, fit-8 ta' Dicembru 1994 u fl-10 ta' April 1997 rispettivament (ara Dok a fol 5, 6 u 7 tal-process).
5. Dawn it-tlett itfal gew registrati fl-Att tat-Twelid taghhom bhala ulied l-attur Raymond Magro, pero` l-atturi jghidu li dawn it-tlett itfal ma humiex uliedu naturali, u dan peress li fiz-zmien tal-koncepiment taghhom kien hemm impossibilita` fizika da parti ta' l-attur Raymond Magro li jghammar ma' martu minhabba li kien il-boghod minnha kif ukoll minhabba l-fatt li fl-istess zmien huwa kien mifrud *de facto* jew legalment minnha.

L-atturi (fic-citazzjoni taghhom li giet presentata fis-26 ta' Settembru 2002) talbu lill-ewwel Qorti sabiex:

1. tiddikjara li ghall-finijiet u effetti tal-ligi, l-attur m'huwiex il-missier naturali tal-minuri J, M u M u dan jekk ikun il-bzonn *okkorendo* bl-operat ta' esperti medici nominandi;
2. tordna lill-konvenut Direttur tar-Registru Pubbliku sabiex jemenda l-att tat-twelid ta' J, M u M billi fil-kolonni li fihom dettalji ta' missier it-tarbija jitnehha isem l-attur Raymond Magro.

L-Eccezzjonijiet

Id-Direttur tar-Registru Pubbliku, b'nota ppresentata fil-15 ta' April 2003, eccepixxa:

1. illi l-attur Raymond Magro ma setax jintavola din il-kawza ta' denegata paternita` peress illi skada t-terminu stipulat fil-ligi fl-Artikolu 73 tal-Kap. 16 tal-Ligijiet ta' Malta;
2. Illi bla pregudizzju ghas-suespost, Raymond Magro ma jistax jidher wahdu ghal uliedu C, R, A, S u S ahwa Magro u jehtieglu l-awtorita` mill-Qorti skond l-Artikolu 131 tal-Kap. 16 tal-Ligijiet ta' Malta;
3. illi peress illi jista' jkun hemm konflitt ta' interess bejn Raymond Magro u l-atturi l-ohra jista' jkun hemm htiega ta' hatra ta' kuratur biex jigu salvagwardjati l-interessi taghhom;
4. Illi l-esponent mhux edott mill-fatti kif allegati fic-citazzjoni u ghalhekk jirrimetti ruhu ghall-provi dwar it-talbiet, inkluzi dawk il-provi xjentifici li jkunu opportuni ghall-gudizzju ta' dik l-Onorabbli Qorti;
5. Illi l-intavolar ta' din il-kawza m'huwiex attribwibbli ghal xi nuqqas ta' l-esponent li ghaldaqstant m'ghandux jigi soggett ghall-ispejjez ta' l-istanti;

Il-kuraturi deputati (li gew notifikati bic-citazzjoni biss fis-6 ta' Mejju 2004), b'nota ppresentata fil-25 ta' Mejju 2004 eccepew:

1. Illi peress li ghadhom kif kienu notifikati bl-atti tac-citazzjoni huma ma jafu xejn mill-fatti u lanqas bl-andament tal-kawza;
2. Illi b'danakollu jidher li jekk il-kawza hija wahda ta' denegata paternita` allura wlied l-attur – cioe` C, R, A, S u S Magro – ma kellhomx ghalfejn ikunu ko-awturi ma' missierhom Raymond Magro u l-eccipjenti ghandhom jkunu liberati mill-osservanza tal-gudizzju fil-konfront taghhom;
3. Illi jekk l-atturi qed isejsu l-kawza fuq l-Artikolu 77 tal-Kap. 16, is-separazzjoni bejn il-mizzewgin Raymond u Rita Magro mhux bizzejjed biex wahedha twaqqa' l-paternita legittima` tat-tlett minuri J, M, u M M.

Ghalkemm il-konvenuta Rita Magro giet debitament notifikata b'kopja tac-citazzjoni, hija baqghet ma pprezentat l-ebda nota ta' l-eccezzjonijiet u ghalhekk baqghet kontumaci.

L-Ewwel Sentenza

L-ewwel Qorti bis-sentenza taghha tat-30 ta' Gunju 2004 qatghet il-vertenza billi laqghet l-ewwel eccezzjoni tad-Direttur tar-Registru Pubbliku abbazi ta' l-Artikolu 73 tal-Kap 16 fis-sens li l-azzjoni attrici abbazi ta' l-artikolu 70 tal-Kap 16 hija preskritta, izda cahdet l-eccezzjonijiet l-ohra kollha ta' l-istess konvenut id-Direttur tar-Registru Pubbliku fil-konfront ta' l-azzjoni attrici ttentata abbazi ta' l-Artikolu 77 tal-Kap 16 u in kwantu biss l-eccezzjonijiet tieghu huma inkompatibbli ma' dak li gie deciz fis-sentenza, u fil-waqt li cahdet l-eccezzjonijiet tal-kuraturi deputati in kwantu l-istess huma b'xi mod inkompatibbli ma' dak deciz fis-sentenza abbazi ta' l-Artikolu 77 tal-Kap 16, laqghet it-talbiet attrici in kwantu huma bbazati fuq l-imsemmi Artikolu 77 tal-Kap 16 b'dan illi:
1. iddikjarat li ghall-finijiet u effetti tal-ligi, l-attur m'huwiex il-missier naturali tal-minuri J, M u M li twieldu rispettivament fl-24 ta' April 1991, 8 ta' Dicembru 1994 u 10 ta' April 1997, u
2. ordnat lill-konvenut Direttur tar-Registru Pubbliku sabiex jemenda l-atti tat-twelid ta' J, M u M billi fil-kolonni li fihom dettalji ta' missier it-tarbija jitnehha isem l-attur Raymond Magro w ukoll b'dan li d-dettalji kollha ta' l-istess Raymond Magro jitnehhew mill-istess att tat-twelid rispettiv ta' kull minuri hemm indikat, b'mod li l-istess attur ma jibqax jigi ndikat bhala missier l-istess minuri, u minflok jitnizzlu l-kliem *"missier mhux maghruf."*

L-ewwel Qorti waslet ghal din il-konkluzjoni wara li kkunsidrat:

*"Illi jidher car li l-atturi ulied Raymond Magro qed jipprevalixxu ruhhom mill-**artikolu 77 tal-Kap 16** li jghid testwalment li:-*

"Il-legittima' ta' tifel imwieled matul iz-zwieg tista' tigi attakkata wkoll minn kull min ikollu nteress, jekk jipprova illi, fiz-zmien bejn it-tliet mitt gurnata u l-mija u tmenin gurnata qabel it-twelid tat-tifel, ir-ragel kien fl-

impossibbilta’ fizika li jghammar ma’ martu minhabba li kien il-boghod minnha”.

“Illi ma hemm l-ebda dubju li jekk l-atturi, bhala ulied ta’ Raymond Magro qed jippretendu li l-minuri J, M u M m’humiex ulied missierhom, dan iffisser li huma ghandhom interess li jaghmlu din il-kawza.

“Illi din l-ahhar azzjoni msemmija ta’ mpunjazzjoni ta’ legittimita’ hija miftuha ghal kull terz, inkluz lill-omm, l-missier naturali tat-tarbija u lill-istess ulied kemm ta’ l-attur u tal-konvenuta peress li din il-kawza hija disponibbli ghal kull min ghandu nteress, inkluz ghalhekk l-istess ulied ta’ l-attur, apparti r-ragel tal-omm l-ulied mertu tal-kawza odjerna.

“Illi dan ghaliex il-ligi taghti l-opportunita’ lill-diversi persuni fil-parametri hemm indikati, u biss bl-azzjonijiet fuq indikati sabiex tigi attakata l-legittimita’ ta’ persuna.

“Illi fi kliem iehor l-azzjoni ttentata skond **l-artikolu 77** sabiex tirnexxi trid issir fl-ewwel lok abbazi ta’ iben jew bint li skond l-att ta’ twelid ma jkunx ikkunsidrat bhala legittimu, jew ghalkemm l-istess att ta’ twelid jikkunsidrah legittimu, huwa ma jkunx jippossedi l-istess stat ta’ legittimu.

*“Illi dwar l-interpretazzjoni tal-**artikolu 77** u dwar il-kuncett ta’ “impossibilta’ fizika” hemm indikata, wiehed jirreferi ghas-sentenza **“R Bray vs Charmaine Bray et”** (N.A. 19 ta’ Novembru 1997) fejn inghad li* “l-impossibilta’ fizika li ghaliha hemm referenza ghandha tkun wahda li setghet taffetwa b’xi mod il-koncepiment tat-tarbija”. **(“Noelle Spiteri vs Ernest Cilia”).**

“Illi l-pussess ta’ l-istat ta’ iben legittimu skond **l-artikolu 80** “stabbilit minn gabra ta’ fatti, mehudin flimkien, li jiswew biex juru r-rabta ta’ filjazzjoni u ta’ demm bejn it-tifel u l-familja li hu jghid li hi l-familja tieghu.

“L-ewlenin fost dawn il-fatti huma:-

(a) Illi t-tifel ikun gieb dejjem il-kunjom tal-missier li tieghu jghid li huwa l-iben;

(b) Illi l-missier ikun trattah bhala ibnu, u, f'dik il-kwalita' haseb ghall-manteniment u edukazzjoni tieghu, u sabiex jikkollokah;

(c) Illi t-tifel gie dejjem maghruf bhala tali min-nies;

(d) Illi huwa ikun maghruf bhala tali mill-familja".

"Illi dan ifisser skond is-sentenza ***"Malika Cachia Ejjebili et vs Ahmed Kamel El Din et" (PA.RCP 26 ta' Jannar 2000) "S Micallef noe et vs Direttur tar-Registru Pubbliku et****" (P.A. (RCP) 27 ta' Gunju 2002) li skond il-provvedimenti tal-artikolu 82 tal-Kap 16 tal-Ligijiet ta' Malta, huwa biss jekk ikun hemm "*nuqqas ta' att ta' twelid jew tal-pussess ta' stat (u dan skond kif definit fl-artikolu 80 tal-Kap 16) inkella jekk it-tifel ikun gie registrat taht isem falz, … … … li l-prova tal-filjazzjoni tista' ssir b'xhieda ohra li tista' tingieb skond il-ligi".

*"Illi mis-sentenzi fuq citati din hija l-unika konkluzjoni logika li tista' tinghata meta jigu mqabbla l-****artikoli 81*** *mal-****artikolu 77,*** stante *li jidher li fl-opinjoni ta' din il-Qorti, l-kundizzjoni kontenuta fl-****artikolu 77*** *dwar l-impossibilta' fizika, hija wkoll kundizzjoni ohra li kull persuna ohra, apparti l-minuri jekk dan jagixxi* ai termini *tal-ligi.*

"Illi dan jinsab ikkonfermat fis-sentenza ***"Mario Maugeri vs Direttur tar-Registru Pubbliku"*** *(P.A. RCP 13 ta' Jannar 1999) fejn inghad b'referenza ghall-fatti f'dik il-kawza li* "Dwar l-**artikolu 81** … … … jigi ndikat li tali artikolu ma huwiex ta' ostakolu ghall-azzjoni odjerna, peress li jidher car mis-segwenti fatt fuq esposti, li l-istess minuri qatt ma kellu l-pussess ta' stat ta' iben legittimu li jaqbel mal-att tat-twelid peress li l-persuna ndikata kienet ilha nieqsa … ... u ommu kienet tghix biss mal-attur".

"Illi minn dan johrog car li jekk iben jew bint ikollhom stat ta' wild legittimu, u jkollhom ukoll il-pussess tal-istess stat konformi mal-att ta' twelid, ***hadd*** *ma jista' jattakka dan l-*

*istat abbazi tal-**artikolu 77** anke' jekk tigi ppruvata l-impossibilta' fizika ndikata fl-istess artikolu. Illi dan gie wkoll konfermat fis-sentenzi **"Concetta Conti nomine vs Angelo Camilleri"** (Vol.XXXII.ii.309) u **"Jesmond Zammit vs Anthony Rapa et"** (P.A. RCP 18 ta' Jannar 2000) fejn inghad li:-*

"Illi dan ifisser illi skond il-provedimenti tal-**artikolu 82 tal-Kap 16 tal-Ligijiet ta' Malta,** jekk ikun hemm nuqqas ta' att ta' twelid jew ta' pussess ta' stat (u dan skond kif definit fl-**Artikolu 80 tal-Kap 16**) inkella jekk it-tifel ikun gie registrat taht isem falz … … il-prova tal-filjazzjoni tista' ssir b'xhieda ohra li tista' tingieb skond il-ligi. Fi kliem iehor jekk il-pussess ta' stat ma jaqbilx mac-certifikat tat-twelid il-prova li tohrog mic-certifikat tar-Registru Pubbliku mhux insindakabbli".

*"Illi dawn il-principji kollha gew kkonfermati fis-sentenzi **"S Healey vs Clyde Farrugia Vella"** (P.A. RCP deciza fl-1 ta' Marzu 2001 Cit Nru: 1841/98/RCP); **"Carmel Grima et vs Carmelo Borg et"** deciza fil-5 ta' Lulju 2001 Cit Nru. 190/97/RCP, **"Anthony Sant vs John Cutajar et"** (P.A. RCP 10 ta' Novembru 1999); **"Carmel Grima et vs Carmelo Borg et"** (P.A. RCP deciza fil-5 ta' Lulju 2001 Cit Nru: 190/97/RCP); "**Natalino Scerri vs Giovanni Minafo'"** (P.A. RCP deciza fl-14 ta' April 2000 – Cit Nru 1919/98/RCP) u "**Domenic Briffa vs Therese Fenech et"** (P.A. (RCP) deciza 30 ta' Mejju, 2002 - Cit Nru 1916/00/RCP) u ohrajn.*

(III) <u>APPREZZAMENT TAL-PROVI PRODOTTI.</u>

"Illi mill-provi prodotti jirrizulta li il-minuri J, M u M ma humiex ulied l-attur Raymond Magro. Dan kollu nghad fl-affidavit ta' Raymond Magro, ta' C A u ta' R M. Il-minuri J, M u M twieldu meta l-attur Raymond Magro u l-konvenuta Rita Magro kienu separata *de facto.*

"Illi mill-provi prodotti jirrizulta li l-attur Raymond Magro kien izzewweg lill-konvenuta f'Mejju 1997 u kellhom sitt itfal, hamsa minnhom atturi f'din il-kawza. Illi l-istess konjugi Magro ilhom separati *de facto* minn 1989, izda l-

konvenuta kellha tlett ulied ohra J li twieldet fl-24 ta’ April 1991, M li twieldet fit-8 ta’ Dicembru 1994 u M li twieled fl-10 ta’ April 1997. Jirrizulta li l-ewwel tarbija hawn indikata twieldet minn relazzjoni li l-istess konvenuta kellha ma’ certu Raymond Bianchi; wara din ir-relazzjoni spiccat u l-istess konvenuta kellha relazzjoni ma’ persuna Taljana bl-isem ta’ Enzo u minn din ir-relazzjoni twieldet J u aktar il-quddiem twieled M, izda dan twieled wara li l-partijiet kienu sseparaw legalment b’kuntratt f’Awissu 1996 fl-atti tan-Nutar Isabelle Gonzi. Illi l-istess attur jghid li minn mindu ssepara fattwalment minn martu huwa qatt ma’ kellu l-ebda relazzjoni maghha u qatt ma’ ghex maghha, u dan huwa konfermat minn uliedu l-atturi C A nee’ Magro, u R M u fl-opinjoni ta’ din il-Qorti jirrizulta li giet konkludentement ippruvata l-impossibilta’ fizika rikjesta mill-ligi, *stante* li l-attur qatt izjed minn 1989 l’hawn l-attur ma kellhux relazzjoni mal-konvenuta, u ghalhekk certament ma’ jistax ikun li l-istess ulied huma tieghu.

“Illi minbarra dan jirrizulta li l-istess ulied il-konvenuta msemmija fic-citazzjoni attrici qatt ma’ kellhom l-istat ta’ ulied legittimi ta’ l-attur Raymond Magro, tant li qatt ma gew mantnuti minnhom u jidher li ma’ kellu relazzjoni ta’ xejn maghhom, u b’hekk l-istess talbiet attrici ghandhom jigu milqugha abbazi ta’ l-**artikolu 77 tal-Kap 16.**

“Illi dwar l-azzjoni ta’ l-attur Raymond Magro ta’ *denegata paternita’* abbazi ta’ l-**artikolu 70 tal-Kap 16,** l-istess azzjoni hija min-naha l-ohra perenta abbazi ta’ l-**artikolu 73 tal-Kap 16,** *stante* li tali azzjoni ma gietx pprezentata fit-terminu hemm indikat.

“B’hekk l-azzjoni attrici qed tigi milqguha biss abbazi ta’ l-**artikolu 77 tal-Kap 16**.”

L-Appell

Minn din is-sentenza appellaw l-Avukat Dottor Renzo Porsella Flores u l-P.L. Liliana Buhagiar bhala kuraturi deputati tal-minuri J M, M M u M M, u dan permezz ta’ rikors presentat fid-19 ta’ Lulju 2004. L-aggravju taghhom huwa li skond huma s-semplici separazzjoni tar-ragel

minn martu ma tammontax ghall-impossibilita` fizika msemmija fl-Artikolu 77 tal-Kodici Civili. Huma, in fatti, jissottomettu s-segwenti:

“Illi fil-fatt il-gurisprudenza prevalenti dejjem kienet li bil-frazi ‘impossibilita` fizika…minhabba li kien boghod minnha’ il-ligi tifhem li ragel kien imsiefer u mhux semplicement li huwa ma resaqx lejn martu. Fi kliem iehor il-ligi riedet li jkun hemm kriterju <u>oggettiv</u> li juri li l-mizzewgin zgur ma setghux jiltaqghu aktar minn semplici dikjarazzjoni tal-partijiet – u ghalhekk kriterju <u>soggettiv</u> – li ma resqux lejn xulxin. L-atturi lanqas ma ressqu xi provi medici u / jew genetici li b’xi mod setghu javallaw b’mod oggettiv l-argument taghhom.”

Min-naha l-ohra l-atturi appellati jinsistu li l-prova tas-separazzjoni *de facto* tar-ragel minn martu fil-fatt tissodisfa r-rekwizit ta’ l-impossibilita` fizika.

L-appellata Rita Magro, ghalkemm debitament notifikata bir-rikors ta’ l-appell, baqghet ma pprezentat l-ebda risposta. Id-Direttur tar-Registru Pubbliku, min-naha tieghu, irrimetta ruhu ghall-gudizzju ta’ din il-Qorti.

Konsiderazzjonijiet ta’ din il-Qorti

Ghandu jigi precisat qabel xejn li wara li d-difensuri tal-partijiet ittrattaw l-appell fl-udjenza tat-8 ta’ Frar 2005, l-atturi appellati ppresentaw rikors fis-16 ta’ Frar 2005 li permezz tieghu talbu li tigi ammessa nota ta’ referenzi (presentata kontestwalment mar-rikors). Din il-Qorti, b’digriet tal-21 ta’ Frar 2005, laqghet it-talba “bil-kundizzjoni li din tigi notifikata minnufih u fi kwalunkwe kaz mhux aktar tard mill-4 ta’ Marzu 2005 lil Rita Magro, lid-Direttur tar-Registru Pubbliku u lil wiehed mill-kuraturi deputati li qed jirrapresenta l-interessi tal-minuri”, flimkien ma’ kopja ta’ l-istess digriet, u l-kontroparti nghataw sat-18 ta’ Marzu zmien ghal kwalunkwe nota responsiva. Issa, ghalkemm id-Direttur tar-Registru Pubbliku kif ukoll Dott. Renzo Porsella Flores gew notifikati entro t-terminu stabbilit minn din il-Qorti – u fil-fatt il-kuraturi deputati anke

ppresentaw nota responsiva – Rita Magro baqghet qatt ma giet notifikata. Konsegwentement din il-Qorti ser tinjora kemm in-nota tal-atturi appellati tas-16 ta' Frar 2005 kif ukoll in-nota responsiva tal-kuraturi deputati tas-17 ta' Marzu 2005.

Issa, qabel ma jigi kkunsidrat l-aggravju tal-kuraturi deputati, tajjeb li wiehed jiftakar illi: *"... l-Kodici Civili taghna jikkontempla tliet xorta ta' azzjonijiet fuq il-filjazzjoni naturali: wahda hija dik ta' denegata paternita`, li l-ligi taghti biss lir-ragel ta' omm it-tifel, u fil-kaz kontemplat fl-art. 87* (illum 74) *testendiha lill-werrieta tieghu (art. 84, 85, 86 u 87); it-tieni hi dik ta' impunjazzjoni tal-legittimita` tat-tifel kontemplata fl-art. 89 u 90* (illum 76 u 77) *li hi moghtija b'mod generali lil kull min ikollu interess; u t-tielet hija dik ta' tfittxija u reklam ta' paternita` kontemplata fis-subtitolu II tat-Titolu II ta' l-Ewwel Ktieb tal-Kodici, li hi moghtija biss lit-tifel u estiza lill-werrieta u dixxendenti tieghu fil-kaz biss kontemplat fl-artikolu 98* (illum 85)*."* (**Antonio Scerri Gauci v. Dottor Giovanni Scicluna LL.D. noe et** Qorti ta' l-Appell 14 ta' Jannar 1952, Vol. XXXVI .i.1; ara wkoll **Carmen Zammit et v. Wail Dadouch** Qorti ta' l-Appell 19 ta' April 2005).

Kif diga` inghad, l-aggravju tal-kuraturi deputati jiccentra dwar l-interpretazzjoni tal-frazi *"impossibilita` fizika"* imsemmija fl-Artikolu 77 tal-Kodici Civili, cioe` l-azzjoni ta' impunjazzjoni tal-legittimita` (jew "filjazzjoni", in vista ta' emendi recenti fil-Kodici Civili) moghtija mil-ligi lil kull terz interessat. Dan l-Artikolu jippreskrivi illi:*"Il-filjazzjoni ta' tifel imwieled matul iz-zwieg tista' tigi attakkata wkoll minn kull min ikollu interess jekk jipprova illi fiz-zmien bejn it-tliet mitt gurnata u l-mija u tmenin gurnata qabel it-twelid tat-tifel, ir-ragel kien fl-impossibilita` fizika li jghammar ma' martu minhabba li kien boghod minnha."* [1]

Ghandu fl-ewwel lok jigi osservat illi jidher li dana l-Artikolu 77 ma jsib ebda riskontru f'kodicijiet li fuqhom

[1] Qabel l-emendi li saru bl-Att XVIII ta' l-2004, dan l-Artikolu kien jibda bil-kliem *"Il-legittimita` ta' tifel…"*.

kien mudellat il-kodici taghna.[2] Dan id-dritt ta’ azzjoni lil kull terz interessat moghti fl-Artikolu 77 jirrispekkja b’differenza wahda id-dispost fl-Artikolu 70(1)(a) – cioe` wahda mill-ipotesijiet meta r-ragel ta’ l-omm ghandu d-dritt li jistitwixxi kawza ta’ denegata paternita`, u cioe` *“jekk jipprova illi, fiz-zmien bejn it-tliet mitt jum u l-mija u tmenin jum qabel it-twelid tat-tifel, hu kien fl-impossibbiltà fizika li jghammar ma’ martu minhabba li kien boghod minnha, jew minhabba xi accident iehor”* (sottolinear ta’ din il-Qorti). Wiehed jinnota li l-frazi *“jew minhabba xi accident iehor”* fl-Artikolu 70(1)(a) ma gietx riprodotta fl-Artikolu 77 tal-Kodici Civili. Apparti din id-differenza, id-dritt ta’ azzjoni moghti lit-terz interessat fl-Artikolu 77 u d-dritt ta’ azzjoni moghti lir-ragel ta’ l-omm fl-Artikolu 70(1)(a) huma fis-sustanza identici, u salv dejjem il-kwistjoni taz-zmien li fih tista’ tigi inizjata l-azzjoni skond l-Artikolu 73.

Fil-sentenza **Grazio Mallia v. Avukat Dr. Joseph Cassar Galea et noe** deciza fl-20 ta’ Ottubru 1951 (Vol.XXXV(B)-II-491), il-Prim Awla tal-Qorti Civili qalet hekk fil-konfront ta’ l-Artikolu 70(1)(a) (allura 83(a)): *“Fil-verita`, il-kaz mahsub fl-art. 83(a) tal-Kodici imsemmi ma jaghmilx ghall-kaz in dizamina, il-ghaliex l-attur, ghalkemm, jigi ammess ipotetikament, kien separat ‘di fatto’ minn martu fil-perjodu imsemmi fil-ligi, ma kienx fil-fatt fl-impossibilita` fizika li jghammar ma’ martu, fis-sens li dik l-impossibilita` giet interpretata, u cioe` impossibilita` fizika, materjali u assoluta, li minnha titnissel ic-certezza li kien affattu impossibili ghalih li jiltaqa’ ma’ martu (ara Marcade u Pont, Spiegazione Teorico-Pratica del Codice Napoleone, Vol. III pag. 9, kumment ghall-art. 312, bin-Noti ta’ C. Golia, Napoli 1872). Mhux ozjuz li jinghad li dina hija l-interpretazzjoni l-aktar korretta, kif jidher min-Noti ta’ Sir Adrian Dingli ghall-art. 83 ta’ l-Ordinanza I ta’ l-1878, fejn jinghad li dak il-legislatur fit-test li allura kien imnissel bl-ilsien taljan, kien ghazel il-kelma “lontananza”, li stralcja mill-art. 77 tal-Kodici Civili ta’ Parma, flok il-kelma “allontanamento” ta’ l-art. 162 tal-Kodici Civili Taljan, u “assenza” ta’ l-art. 312 tal-Kodici Civili Franciz; u liema*

[2] Fil-fatt fis-sentenza **Scerri Gauci v. Scicluna** aktar ‘l fuq kwotata jinghad hekk: *“L-art. 90* (illum 77) *safejn setghet taghraf il-Qorti, huwa specjali ghall-Kodici Taghna u ma jidher f’ebda kodici ta’ pajjizi ohrajn.”*

kelma "lontananza" (ta' l-art. 77 tal-Kodici Civili Parmensi), kif kellha okkazjoni tirriskontra din il-Qorti fil-Gurisprudenza Taljana, giet dejjem interpretata bhala impossibilita` fizika, assoluta u materjali, u mhux biss semplici impossibilita` morali, kif jidher mis-sentenza tal-Kassazzjoni ta' Torin tal-31 ta' Dicembru 1885 in re Calcagnini Estense kontra Licelli, publikata fil-Foro Italiano ta' Ruma, fil-Vol. Annu 1877-I-220."

Ladarba din il-parti tad-disposizzjoni ta' l-Artikolu 70(1)(a) hija fis-sustanza identika ghal dik ta' l-Artikolu 77, din il-Qorti hi tal-fehma illi logikament l-istess interpretazzjoni ristrettiva ghandha wkoll tinghata lill-Artikolu 77. Fis-sentenza **Scerri Gauci v. Scicluna** surriferita, il-Qorti ta' l-Appell osservat fil-konfront ta' l-Artikolu 77 illi *"...in-nies l-ohrajn interessati ghandhom biss azzjoni fil-kaz ta' impossibilita` ta' koabitazzjoni tal-prezunti genituri minhabba l-lontanza, li fil-gurisprudenza giet interpretata bhala assenza mill-Gzira tar-ragel ta' omm it-tifel."* Ghalkemm is-safar huwa l-iktar ezempju ovvju ta' *"impossibilita` fizika",* din il-Qorti ma hix tal-fehma li dan huwa l-unika kaz fejn jista' jkun hemm impossibilita` fizika, bhal per ezempju meta r-ragel ta' l-omm ikun il-habs jew rikoverat go sptar. Ghalhekk l-interpretazzjoni korretta li ghandha tigi moghtija lill-Artikolu 77 hija dik li nghatat fis-sentenza **Mallia v. Cassar Galea**, gia kkwotata, fil-konfront ta' l-Artikolu 70(1)(a), u cioe *"impossibilita` fizika, assoluta u materjali, u mhux biss semplici impossibilita` morali."*

Kif inhuwa risaput l-Att XXI ta' l-1993 emenda d-disposizzjonijiet rilevanti tal-Kodici Civili fis-sens illi estenda d-dritt tar-ragel ta' l-omm li jichad il-paternita` tat-tifel mhux biss f'kaz ta' impossibilita` fizika, izda wkoll *inter alia* f'kaz li jipprova illi fiz-zmien rilevanti, cioe` fiz-zmien bejn it-tliet mitt gurnata u l-mija u tmenin gurnata qabel it-twelid tat-tifel, huwa kien mifrud *de facto* minn ma' martu (ara Artikolu 70(1)(b) tal-Kodici Civili – l-Artikolu 70(b) kif kien qabel din l-emenda kien jikkontempla biss is-separazzjoni legali). Pero` l-istess Att XXI ta' l-1993 emenda limitatament l-Artikolu 77 fis-sens li ssostitwixxa biss in-nota marginali tieghu. Fil-waqt li qabel l-emendi n-

nota marginali kienet taqra *"min jista' jattakka l-paternita ta' tifel"* issa giet taqra *"impossibilita` fizika ta' ragel li jghammar ma' martu."* Pero` l-Att XXI ta' l-1993 bl-ebda mod ma biddel il-kontenut innifsu ta' l-Artikolu 77.

Ghalhekk wara l-emendi ta' l-1993 ir-ragel ta' l-omm jista' jichad it-tifel kemm *inter alia* f'kaz ta' impossibilta` fizika kif ukoll f'kaz ta' separazzjoni *de facto*, fil-waqt li t-terz interessat jista' biss jimpunja l-legittimita` f'kaz ta' impossibilita` fizika (apparti dak li jiddisponi l-Artikolu 76 li ma hux rilevanti ghall-kaz odjern). Dan iwassal ghall-konkluzjoni illi ghalkemm fl-1993 il-legislatur introduca disposizzjonijiet iktar liberali fl-azzjoni ta' denegata paternita` moghtija lir-ragel ta' l-omm, huwa deliberatament ma riedx ikun progressiv fil-kaz ta' l-azzjoni ta' impunjazzjoni ta' legittimita` moghtija lil kull terz interessat fl-Artikolu 77.

Huwa vera li l-Att XXI ta' l-1993 formalment irrikonoxxa l-importanza bhala prova tat-testijiet xjentifici u genetici, u din il-prova giet ammessa b'mod partikolari fl-Artikolu 70(3) – cioe` fil-kuntest ta' azzjoni ta' denegata paternita` moghtija lir-ragel ta' l-omm – u fl-Artikolu 100A tal-Kodici Civili li jirreferi ghal talba gudizzjarja ghal dikjarazzjoni ta' paternita` istitwita minn tifel imwieled barra miz-zwieg. Fil-fatt l-Artikolu 70(3) introdott fl-1993 jiddisponi illi: *"Il-qorti tista', f'kawza ghac-cahda ta' l-gharfien tat-tarbija, tistieden lill-partijiet kollha jew xi wahda minnhom, kif ukoll lill-wild li l-filjazzjoni tieghu tkun fid-dubju, sabiex joqoghdu ghall-ezamijiet mehtiega biex tigi stabbilita kull prova genetika li jkollha x'taqsam mal-kaz. Il-qorti jkollha l-jedd li tasal ghal dawk il-konkluzjonijiet li jistghu jkunu gustifikati jekk parti ma tkunx trid taghmel dawk l-ezamijiet. Meta t-tifel li dwar il-filjazzjoni tieghu jkun hemm kwistjoni jkun minuri, il-qorti stess ghandha tistabbilixxi jekk it-tifel jaghmilx l-ezamijiet."* Fil-waqt li l-Artikolu 100A wkoll introdott fl-1993 jistipula illi: *"F'kawzi li ghalihom jaghmel riferenza l-artikolu ta' qabel dan* (cioe` azzjonijiet ta' dikjarazzjonijiet ta' paternita` minn tfal imwielda barra z-zwieg)*, il-qorti tista', bla pregudizzju ghal kull prova li jistghu jgibu l-partijiet skond il-ligi, tistieden lill-partijiet biex jissottomettu ghal ezamijiet kif imsemmija fl-artikolu 70(3),*

u bl-istess mod u fl-istess cirkostanzi tkun tista', f'kaz ta' rifjut, tasal ghal dawk il-konkluzjonijiet kif imsemmija fl-istess subartikolu."

Apparti l-fatt li ma nsibu l-ebda disposizzjoni analoga ghal dik ta' l-Artikolu 100A fil-kuntest ta' l-azzjoni ta' impunjazzjoni ta' filjazzjoni taht l-Artikolu 77, ma hemmx dubju minn qari tad-disposizzjonijiet kollha rilevanti illi l-legislatur ma riedx li l-prova genetika wahedha tkun sufficjenti biex teskludi l-paternita`, minghajr il-htiega li jigu wkoll ippruvati r-rekwiziti l-ohra kollha rikjesti mil-ligi. Kieku din kienet ir-rieda tal-legislatur dan kien jghidu espressament. Minflok il-legislatur ghazel li t-testijiet genetici ikunu rikonoxxuti biss bhala prova – forsi anki wahda mill-iktar provi importanti – flimkien mal-provi l-ohra prodotti biex jissustanzjaw l-elementi l-ohra ta' wahda jew iktar mill-ipotesijiet kontemplati mil-ligi. Fi kliem iehor, il-legislatur ma riedx li l-prova genetika wehidha tkun sufficjenti biex tipprevali fuq il-prezunzjoni legali li *pater is est quem justae nuptiae demonstrant.* Din il-Qorti hi tal-fehma li l-interpretazzjoni wiesgha u liberali li xi mindaqqiet kienet qed tinghata recentement (l-aktar f'sentenzi tal-Prim Awla li ma gewx appellati) lill-frazi *"impossibilita` fizika"* , inkluza dik li minnha gie intavolat l-appell odjern, kienet ispirata minn sens ta' ekwita` u sabiex tigi offruta soluzzjoni fid-dawl tat-tibdil tal-hsieb socjali f'dan il-qasam. Pero` din il-Qorti kif illum komposta taqbel perfettament ma' dak li nghad fil-kaz **Paul Bugeja v. George Portelli** deciza minn din il-Qorti diversament komposta[3] fit-28 ta' Frar 1997 (Vol-LXXXI-II-367) f'kawza li kienet ukoll tikkoncerna l-paternita`:

"F'din is-sede m'humiex konsentiti interpretazzjonijiet azzardati jew originali li jmorru lill'hinn minn dak li l-Kodici Civili jipprovdi kemm fir-rigward tal-kelma kif ukoll l-ispirtu tal-provvedimenti tieghu…(L)-ebda Qorti ma ghandha l-liberta` li tiddelibera fuq materja ta' paternita` b'xi sens ta' ekwita` jew anke gustizzja li jmur oltre dak li l-ligi strettament tipprovdi. L-interess suprem tal-minuri hu dak li l-ligi tigi strettament u

[3] S.T.O. Prim Imhallef Joseph Said Pullicino, Onor. Imhallef Carmel A. Agius u Onor. Imhallef Joseph D. Camilleri.

skrupulozament applikata ghax hekk biss tigi assigurata c-certezza ta' l-istat civili tieghu."

Fid-dawl ta' dawn il-konsiderazzjonijiet, anki jekk ghal grazzja ta' l-argument, u ghall-grazzja ta' l-argument biss – ghaliex ma giet imressqa l-ebda prova fir-rigward – l-atturi fil-kaz odjern jirnexxielhom igibu l-prova genetika li t-tlett minuri *de quo* ma humiex ulied l-attur Raymond Magro, huma xorta jridu jippruvaw sal-grad rikjest f'kawza civili, li l-attur Raymond Magro kien fl-impossibilita` fizika li jghammar ma' martu kif kontemplat fl-Artikolu 77, fis-sens li dik l-impossibilita` giet interpretata fil-kazistika u fid-dottrina. Mill-provi prodotti jidher li l-konjugi Magro ilhom mifrudin *de facto* mill-1989 u li huma infirdu legalment fl-1996. Din is-separazzjoni setghet *se mai* tikkostitwixxi ghalihom impossiblita` morali li jkollhom relazzjonijiet sesswali, pero` mill-provi prodotti ma jirrizultax illi l-attur Raymond Magro kien <u>fl-impossibilita`</u> fizika, assoluta u materjali, li jghammar ma' martu, kif fuq spjegat.

Ghall-motivi premessi, tilqa' l-appell u konsegwentement tirriforma s-sentenza appellata billi thassarha u tirrevokaha f'dik il-parti fejn laqghet it-talbiet attrici in kwantu bbazati fuq l-Artikolu 77 tal-Kap. 16 u ghamlet l-ordnijiet konsegwenzjali ghal tali akkoljiment, u minflok tichad l-istess talbiet, u tikkonferma s-sentenza appellata fil-bqija. L-ispejjez kollha kemm ta' l-ewwel kif ukoll ta' din l-istanza ghandhom jigu sopportati mill-atturi appellati solidament bejniethom.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------